

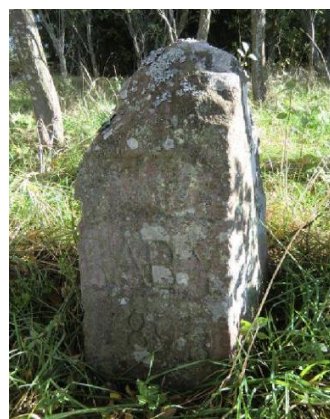
Väghållningsstenar i Upplands-Bro

Förr hade jordägarna inom socknen ansvaret för vägunderhållet. Med väghållningsstenar vid vägkanten markerade man vilken gård som ansvarade för en viss sträcka. Vägsträckans längd baserades på gårdens storlek men hänsyn togs även till vägens beskaffenhet. Vägsträckans längd och den beräknade underhållskostnaden var mycket noggrant uträknad av lantmätare och bestämdes vid s k vägdelning. Den sista vägdelningen i vår trakt ägde rum 1914-1915. Tio år senare övertogs vägansvaret av vägförvaltningen. Många vägstenar försvann därefter.

2011 gjorde jag en inventering av väghållningsstenar i Upplands-Bro kommun. Sådana stenar finns bevarade i stort sett endast längs vägen mellan Bro och Stäket. Nedan redovisas alla kända väghållningsstenar inom kommunen, ett 15-tal. I förekommande fall anges inom parentes Riksantikvarieämbetets objektnummer i fornminnesregistret. Fotona har tagits av författaren om inget annat sägs. Under 2015 och 2018 uppdaterade jag materialet med ny information. Här är min berättelse om varje sten.

Kända vägdelningar i Bro härad:	Förklaringar till inskriptioner på vägstenar:
ca 1652 (vägmätning) 1718-1719 (vägmätning) 1749 (endast häradsvägarna) 1774 1801 1863-1864 1870 (vägmätning) 1896-1897 1914-15	M avser Mantal. Siffran framför M är gårdens mantalsstorlek (skatteförmåga). F avser Fot (= ca 30 cm). Anger den väglängd som gården hade underhållsansvar för.

Väghållningssten i Bro

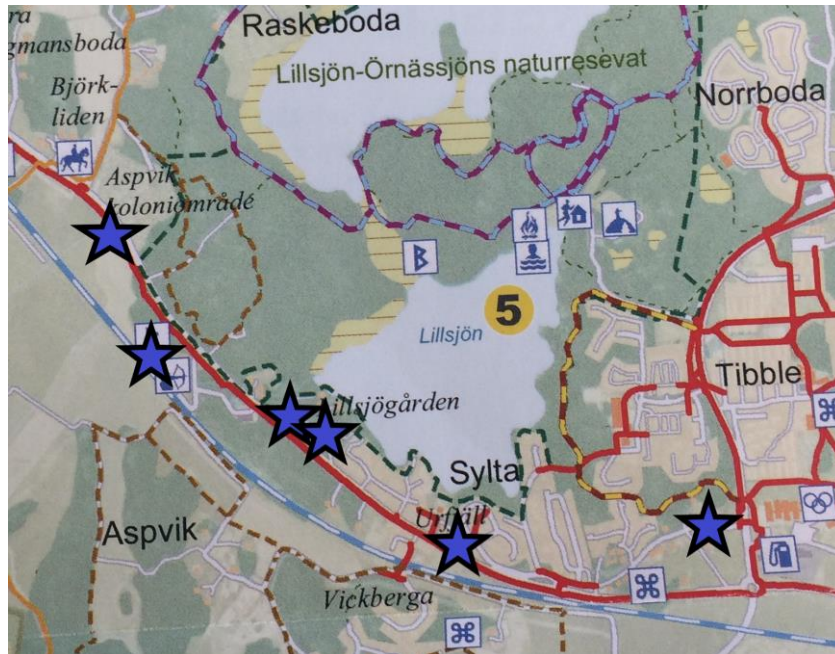

Vid infarten till Norrboda i Bro.

Text: "RÅBY, 1898".

Höjd 70 cm. Hitflyttad 1970 från häradsvägen vid Klövberga i samband med motorvägsbygget. (RAÄ Bro 221:1).

Väghållningsstenar väster om Kungsängen

Enköpingsvägen vid f d sockengränsen Bro/Näs, mitt emot Aspviks koloniområde.
Text: "RASTBO, 1803, EBQ".
Höjd 105 cm. Stenen avser Raskeboda. EBQ avser troligen brukaren Eric Bergqvist i Raskeboda, död 1805. Stenen står felvänd i förhållande till gamla vägen. Har troligen tidigare stått vid Prästtorp. (Stenen anmäldes av undertecknad till fornminnesregistret 2011 och fick beteckningen RAÄ Bro 370).

Gamla landsvägen vid Aspvik.
Text: "ÖRÅKER, ½:M, 290 3/4 F".
Fulllängd 143 cm. Uppgifterna på stenen bekräftas av 1864 års vägdelningslängd. Stenen befinner sig alltså i sin ursprungliga miljö. Öråker hade alltså vägansvaret här för en sträcka om 87 m. Stenen har sedan länge legat delvis nermyllad, men restes halvvägs av kommunen 2013. (RAÄ Kungsängen 179:2).

Gamla Aspviksbacken (Kvarnåbacken).

Text: "GRANHAMMAR 89(?)".

Höjd 85 cm. Ligger slängd i diket. Stenens ursprung kan utifrån tillgängliga vägdelningslängder inte knytas till denna plats.

(RAÄ Kungsängen 116:1).

Gamla Aspviksbacken (Kvarnåbacken).

Text: "ÅHLSTA".

Längd ca 140 cm. Ligger slängd en liten bit från vägen. Stenens ursprung kan utifrån tillgängliga vägdelningslängder inte knytas till denna plats.

Kan möjligen ha stått vid landsvägen på Syltas ägor. (RAÄ Kungsängen 115:1).

Dunderhus allé (Gripens backe) vid Urfjäll.

Text: "BERGA, 1 M, 581¼ F".

Höjd 90 cm. Överdelen ska ha varit försett med ett järnband runt om. Uppgifterna på stenen bekräftas av 1864 års vägdelningslängd. Har ursprungligen troligen stått ett 10-tal meter österut varifrån Berga hade väsansvaret 174 m fram till Abrahamsberg (Urfjäll). (RAÄ Kungsängen 112:1).

Tibble gård.

Text: "ASKER, 1 M, 970 F".

Höjd 100 cm. Enligt uppgift stod stenen tidigare vid vägskalet Lennartsnäs-Öråker. Enligt 1864 års vägdelning bör den dock ha stått ungefär vid Tunas gamla tomt.

(RAÄ Kungsängen 90:1).

Väghållningsstenar i Kungsängen

Kungsängens kyrka (bortom minneslunden).

Inskription uppifrån: Dubbelt snedkors(bomärke?), "A:C"(?), horisontal linje samt "1774". En bit av stenen saknas varför det kan ha funnits en bokstav före "A:C".

Höjd 65 cm. Stenen bör vara rest 1774. Påträffades i början av 2000-talet vid gamla landsvägen 150 m härifrån nära muslimska gravplatsen. (RAÄ Kungsängen 203 och 204).

Ekhammars gård.

Text: "ASPVIK, 3 M, 1742 F".

Höjd 80 cm. Uppgifterna på stenen bekräftas av 1864 års vägdelningslängd. Stenen har stått vid dåvarande häradsvägen, antagligen på nuvarande plats. Aspvik hade alltså vägansvaret härifrån och 523 m norrut ungefär till nuvarande Skyttens väg. (RAÄ Kungsängen 95:2).

Ekhammars gård.

Text: "BRUNNA".

Höjd 60 cm. Hittflyttad från okänd plats, antagligen från häradsvägen mot Västra Ryd. (RAÄ Kungsängen 95:1)

Kyrkvägen 14.

Text: "4112" (?) samt "1774".

Höjd 35 cm. Ska tidigare ha stått något längre upp i backen. Stenen bör vara rest 1774 då landsvägen Stockholm-Enköping ännu gick här. (RAÄ Kungsängen 109:1).

Bild saknas.

Beskrivning 1979 i underlaget till fornminnesregistret:

Beskrivning: Vägghållningssten? 1,3 m l (N-S)
0,45 m b och 0,15 m h. Stenen ligger
omkullsvälld. På ovansidan av stenen 0,22
m från stenens "övre" kant, med 0,1 m
stora bokstäver:

GARPEBODA

Enköpingsvägen 10?

Text: "GARPEBODA".

Försvunnen vägghållningssten. Vid en inventering 1979 låg stenen, som var 130 cm lång, intill en husgrund och hade troligen använts som trappsten. Stenens ursprung kan utifrån tillgängliga vägdelningslängder inte knytas till denna plats, har förmodligen stått vid häradsvägen mot Västra Ryd. (RAÄ Kungsängen 107:1).

Enköpingsvägen 6 (Hellbo).

Trolig vägghållningssten utanför Hellbo i början av 1900-talet, kanske utvisande Kyrkbyns väsansvar. Utsnitt från vykort.

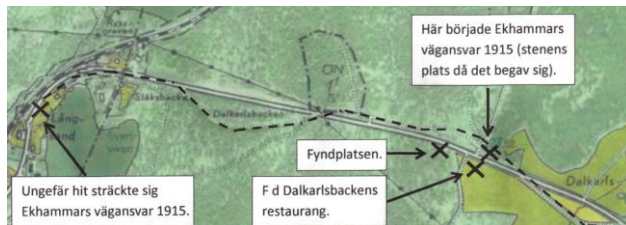
Väghållningssten på Stäksön

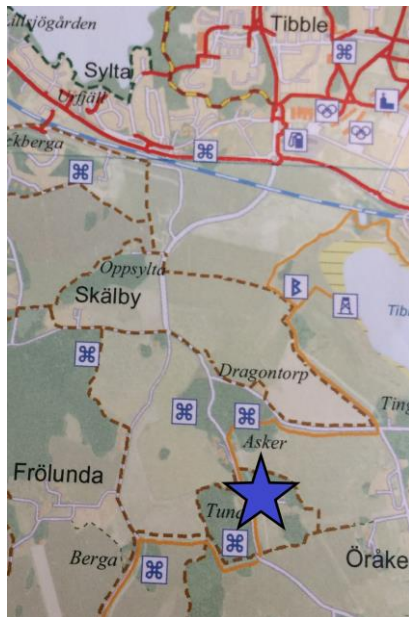
Nära f d Dalkarlsbackens restaurang.

Text: "EKHR" (Ekhammar) samt en pil. Längd 145 cm. Ligger slängd i skogen en liten bit från cykelbanan. Enligt 1915 års vägdelening bör stenen ha stått vid gamla landsvägen ca 100 m från fyndplatsen, nära dåvarande avfarten mot torpet Ön.

(Anmälades till fornminnesregistret av undertecknad och fick 2015 beteckningen RAÄ Kungsängen 231).

Väghållningssten på Lennartsnäshalvön

Tuna, Lennartsnäsvägen 9 (i häck vid vägkanten).

Text: "TVNA, JJS, ANO 1774".

Höjd 50 cm. JJS kan avse bonden Jonas Jonasson i Tuna, född 1744.

(RAÄ Kungsängen 147:1).

Ulf Björkdahl, <http://www.ulfbjorkdahl.se/>

Källor:

Vägdelningslängder för Bro härad 1801, 1864, 1897 och 1915.

Fornminnesregistret.

Uppgifter från UKF, Stockholms-Näs hembygdsförening, litteratur, kyrkoböcker och ortsbör.

Besök på plats.

Upprättad 2012-02-09, reviderad 2014-03-04, 2015-12-29 och 2018-08-25.